

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Joh. Jonstoni Thaumatographia Naturalis

Jonston, Jan

Amstelodami, 1661

Illustrissimis Principibus ac Dominis D.Januszio Radzivvilio Illustrissimi Principis Christophori unico, D.Boguslao Radzivvilio, Illustrissimi Principis Januszii, Illustr. memoris, filio, Ducibus ...

urn:nbn:de:bsz:31-97032

ILLUSTRISSIMIS

Principibus ac Dominis;

D. JANUSZIO RADZIVILIO,
*Illustrissimi Principis Christophori
unico,*

D. BOGUSLAO RADZIVILIO,
*Illustrissimi Principis Januszii, illustr.
memoria, filio,*

DUCIBUS

Birzarum & Dubinkorum, &c.

S. R. I. PRINCIPIBUS.

D. BOGUSLAO, Comiti in Lefzno,
Palatinidæ Belzensi &c.

D. ULADISLAO MONVID, L. B.
in Dorostaje, Marefcallidæ Magni
Ducatus Lituaniæ.

Dominis suis gratiosissimis.

ILLU.
VT cunctæ res quodam velut
premuntur orbe, *Illustrissimi
Principes, & Domini;* sic &
Historiæ naturali idem in-
cumbit jugum. In honore olim hanc
divam fuisse, *Aristotelis, Plinii, Dio-*
* 2 *scori-*

D E D I C A T I O.

scoridis, & aliorum scripta testantur; in tanto hodie contemptu, ut, *nil sacri esse* videatur, res ipsa loquitur. Fateor Botanica à multis excoli, fieri & Mineralium mentionem; an tamen tota in aliqua vel Academia, vel Schola, (*Bononiensem* sub *Aldrovando* excipio) subsellia obtineat, dubito. Illi ipsi, qui naturæ discursibus diexodicis scrutantur abdita, in *spinis argutiarum*, & *laqueis questionum male dediti*, non aliud quam subtili quodam disceptationum filo texunt eas, & retexunt. Unde & literaria juvenus tum se Philosophiæ rude dignam existimat, cum quædam ex mente *Stagirite* ad præcepta generalia confuse & *αλόγως* proferre novit; quam inconveniens, & noxium id sit, *Gratiosissimi Domini*, unicuique considerandum relinquo. Quantum ad me, quod de *Plinio* magni *Erasmi* præceptor *Gondanus* protulit, id Historiæ naturali applicare ausim. *Eam* nimirum esse, quam qui non legit, censetur indoctus; qui lectam fastidit, indoctior; cui denique non sapit, indoctissimus. Quod si con-

D E
 si conversatio
 clarius me
 nientius est,
 tum exper
 tallorum, st
 & vires dia
 tomiam inst
 & admirar
 in genera
 de meteori
 visse: atqu
 liquoties e
 versalia ip
 tur, appa
 tione cont
 universalis
 lustrentur
 nentur, re
 sica gnaru
 rum plurim
 operation
 formas in
 gnarus,
 quod *Levi*
 tentiæ De
 * Iohanne

D E D I C A T I O .

si conversationis habeatur ratio, * pulchrius me hercule & ad illam convenientius est, mirabilis naturæ & motuum expertum esse, animalium, metallorum, stirpium, herbarum naturas & vires didicisse, ipsam hominis Anatomiam inspexisse, aliaque natura rara & admiranda contemplatum esse, quam in generalibus paucis de motu, de cælo, de meteoris, de anima præceptis acquievit: atque hæc ipsa ad ravim usque aliquoties exagitasse. Et revera si universalia ipsa Physicæ præcepta inspiciantur, apparebit, sine Historiæ cognitione constare non posse. Cum enim universalia singularibus nitantur, illustrentur, demonstrantur, determinantur, refutantur; quomodo ille Physicæ gnarus esse, defectus ejus, quorum plurimi, corrigere, axiomata ad operationem inducentia constituere, formas indagare, &c. qui Historiæ ignarus, poterit? Eveniet ei idem quod *Ixioni*, qui, cum *Iunonis* potentia Deæ loco, cujus sibi concubitu

* 3 tum

* *Johannes Valent. Andr. in Instit. Magica.*

I O.
 testantur; in
 ut, nil sacri
 titur. Fateor
 fieri & Mi
 tamen tota
 vel Schola,
 vando exci
 tubito. Illi i
 us diexoddis
 s arguntur,
 le dediti, non
 in disceptatio
 excunt. Unde
 Philosophiæ
 cum quædam
 cepta gene
 offerre novit;
 noxium id sit,
 cuicunque con
 Quantum ad
 ni Erasmi præ
 t, id Historiæ
 Eam nimirum
 censetur indo
 indoctor; cui
 issimus. Quod
 si con-

D E D I C A T I O.

tum animo designaverat, cum evanida nube rem habuisset, Centauros & Chimæras progenuisse fertur. Operationem præsertim quod spectat, non poterit metalli alterius in aurum transformationem procurare, qui ponderis, coloris flavi, malleabilis, extensibilis, fixi, volatilis, naturas cognitās non habet, nec mineralia semina & menstrua diligenter introscepit. Non poterit senectutis retardationem concipere, qui naturam arefactionis spirituum super solida corpora deprædationis, assimilationis, alimentationis non prospexit: at naturæ constrictio & assiduum cum ea certamen præcipuum est illud, ad quod ejusdem cognitio dirigitur. Is mihi verus naturalis scientiæ filius, qui ventos intendere & multiplicare, nova metalla producere, thermas artificiales, vitriolatas, sulphureas, aluminosas, &c. extruere, novas plantas & animalia proferre novit. Is legitimus naturæ scrutator, qui vitam prolongare, ætatem retardare, complexionēs & staturas mutare, imagina-

D E
 ginationis vi
 vare, mor
 rare, torm
 nis, clarifica
 coctionis,
 accelerare p
 naturæ libe
 in aquis, sup
 tum namq
 turalis con
 ex novaru
 maris circa
 lla succre
 bio, mor
 phantum d
 micarum n
 giis, & inf
 & antipathi
 tiam & pot
 mens illis
 te, motus i
 ra &c. disc
 tum, Tho
 Masum,
 lios Schola
 no nescit D

D E D I C A T I O .

ginationis vim in aliquod corpus ele-
 vare, morbos hactenus incurabiles cu-
 rare, tormenta mitigare, maturatio-
 nis, clarificationis, putrefactionis, de-
 coctionis, & germinationis tempus
 accelerare poterit. Nil jam dicam de
 naturæ libro, in quo, tanquam solem
 in aquis, supremum conspiciamus. Cer-
 tum namque est, hunc sub historiæ natu-
 ralis comprehendere titulo, & facilius
 ex novarum stellarum apparitione,
 maris circa Maccareo æstu, ferri in
 Ilva succremento, palmarum connu-
 bio, mororum efflorescentia, Ele-
 phantum docilitate, apum regno, for-
 micarum messe, Delphinorum præsa-
 giis, & infinitis Creatorum sympathiis
 & antipathiis, illius bonitatem, sapien-
 tiam & potentiam elici; quam ex im-
 mensis illis de materiæ primæ entita-
 te, motus identitate, temporis mensu-
 ra &c. discursibus, qui apud *Alber-*
tum, Thomam, Scotum, Fonsecam,
Masium, Ruvium, Toletum, & a-
 lios Scholasticos inveniuntur. Quis ve-
 ro nescit Dei cognitionem præcipuum
Sci-

D E D I C A T I O.

scientiarum finem esse? Hæc cum diligenter, scriptis primo *Venerandi viri D. Iohannis Valentini Andreae*, amici mei perhonorandi inductus, animo volutarem, non tantum summum erga historiam naturalem amorem concepi, sed etiam, ut eundem adolescentiæ studiosæ injicerem, teneri me existimavi. Quia vero ingentibus Theoreticam inclusam tomis, plurimis operativam innexam difficultatibus animadverti; & juventutem in otium proclivem, labores fastidire, jucundis addictam, arduis hostem esse perspexi, Æsculapii filios imitatus, qui ad amarorum usum, Syruporum, Confectorum, Electuvariorum &c. pertrahunt ægrum illicio, jucundissima quæque (si dubia interdum stimuli loco factum est) ex immensis *Plinii* (de quo illud *Lipsii*; *Plinii libros qui Pandectas appellaverit, me iudice haud erraverit. Omnia vir ille legit, scivit; & in unum volumen Græciam & Latium conclusit, amplector*) *Agricola*, *Gesneri*, *Aldrovandi*, *Libavii*, *Mathioli*, *Scaligeri*,

DE
geri, *Cardan*
plurimorum
cupationes,
bachii de Za
nia, tum pro
pererant, li
diosam pub
præceptis
naturæ scri
cratione v
rem *Vestro*
cipis, & *L*
trocinio p
merito exit
retur; natu
ad Princip
tinere, *Sal*
tbridatis, D
liarum Regi
empla. Si
gnosco, ej
quæ lumini
Republic
dignabuntur
cipue comm
meditor, si

D E D I C A T I O.

geri, *Cardani* operibus, aliorumque plurimorum scriptis, quantum per occupationes, quas tum *Generos. Kurtzbachii de Zavvada* institutio in Polonia, tum propria studia in Belgio, pepererant, licuit, excerpfi, illisque studiosam pubem, communibus Physicæ præceptis invigilantem, ad serium naturæ scrutinium invitare cum obsecratione volui. Cæterum hunc laborem Vestro nomini, *Illustrissimi Principes, & Domini*, deberi, cum de patrocínio pro more dispicerem, jure merito existimavi. Si enim is consideretur; naturalis historiæ cognitionem ad Principes etiam & Magnates pertinere, *Salomonis, Alexandri, Mithridatis, Diocletiani, Francisci I. Gallicarum Regis*, & aliorum docuere exempla. Si Vos; spes nunc Poloniæ agnosco, ejusdem aliquando sydera, quæ luminis sui radiis Ecclesiam, Rempublicam, & scholas collustrare dignabuntur. Si ego; in patriæ præcipue commodum ista deduxi, & alia meditor, si ad plures curas, Deus vitam

D E D I C A T I O .

tam producere concesserit. Nectamen diffiteor, plura me jam forsã vobis debere, quam ut solvere possim. Dignatus enim me es, *Illustrissime Princeps JANUSZI.* mensã tua aliquoties *Lipsiæ*, dignatus & colloquio. Dignum Generosiss. Dominus *Alexander de Przybkowvic, Przybkovsky* Supremus *Tuus Ephorus* existimavit, cui conditionem in *Illustriss. Vestra Familia*, si res pateretur, offerret. *Vestra Illustriss. Domini*, benevolentia quanta fuerit, *Lesnensis* mea cum doctissimo Domino *Michaele Henrici Hermetico* eximio, *Ephoro Vestro*, & Reverendo Domino *Davide Ursino* spectatæ fidei & prudentiæ viro, hospite Vestro, conversatio satis testatur. Testantur & *Tuæ, Illustr. Domine Boguslæe*, literæ, quibus me apud *Batavos* commorantem, sæpe allocutus; voces denique, quibus absentem in discessu etiam *Tuo Lesnâ*, benignissime profecutus es. Hoc igitur quicquid est opellæ ad pulvinaria *Vestra* depono, *Illustrissimi Domini*; Vos vile gratif-

D E
tissimi animi
quæ *Vobis* in
cipite, & ma
ri, sed me da
xit Deus, u
nimis artium
tionis voce
noque restit
spectat, si
tilia esse co
ut & hæc a
tus artium,
rum circulu
informari,
in studioru
possit. Utin
Domini, 7
lete. Dab
Maji, stylo

*Illustriss. C
Magist. V
Addit*

J O H

DEDICATIO.

tissimi animi munusculum, heroica, quæ *Vobis* innata est, humanitate excipite, & majora quidem *Vobis* deberi, sed me dare non posse cogitate. Faxit Deus, ut sepulta in nostrorum animis artium majestas, vestræ promotionis voce ad vitam revocari, pristinoque restitui decori possit. Me quod spectat, si hæc *Vobis* grata, nostris utilia esse cognovero, in id incumbam, ut & hæc accuratius pertractari, & totus artium, scientiarum & prudentiarum circulus sua historiola singulariter informari, juvenus nostra ea frui, & in studiorum cursu feliciter promoveri possit. Utinam! *Vos* interim, *Illustrissimi Domini*, Deo & Patriæ diutissime valete. Dabam *Londini Anglorum*. xv. Maji, stylo Juliano, Anno M. DC. xxx.

*Illustriss. Celsit. &
Magnit. Vestrar.
Addictiss.*

JOHANNES JONSTONUS.

D E D I C A T I O

illius animi munditiam, heros
que lites inveniunt. Huiusmodi
epile. Et magis quidem velle debet
ti, sed me hic non posse cogitare. Et
in Deum, et sequitur in notissimum
nisi in istis in istis, velle primum
deus vult ad velle revocari, pater
ad deum velle deum velle, sic quod
sicut, si hac velle gratia, notus in
illa esse cognovimus, in illi incumbant
et si hac actusque primum, et si
et istum, velle in istis in istis
tunc tunc in istis in istis in istis
et tunc, velle in istis in istis
in istis in istis in istis in istis
pater, in istis in istis in istis
et tunc, velle in istis in istis
et tunc, velle in istis in istis

JOHANNES JOHANNES

THA

GR

N

CLA

C

A D

Sursum ingen
nem animi
secum ex
teris, &
medico, et
pazf

AD